 REGION NORRBOTTEN	2024-06-17	RUN-00164-2024
---	------------	----------------

Finansdepartementet

fi.ba.eu@regeringskansliet.se

fi.ba.eu@regeringskansliet.se.

Yttrande över betänkandet en ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22) – ert diarienummer (Fi2024/00894).

Region Norrbotten välkomnar möjligheten att komma med inspel till betänkandet "En ny organisation för förvaltning av EU-medel" (SOU 2024:22). Region Norrbotten anser att det är bra att man genomför en översyn av hur förvaltningen av EU-medel fungerar i Sverige, men ställer sig kritisk till de flesta av utredningens utgångspunkter, slutsatser och förslag.

På grund av att utredningen enbart fokuserar på den så kallade "inre effektiviteten" så anser Region Norrbotten att slutsatserna och förslagen kommer att ha en negativ påverkan på fondernas syfte och mål. Denna fokusering innebär att utredningen inte tar hänsyn till den "yttre effektiviteten" som är de mål som fonderna är avsedda att uppnå. Utredaren förbiser att den inre effektiviteten har stor påverkan på genomförandet av EU-programmen, vilket i sin tur får stora regionalpolitiska konsekvenser och kan i värsta fall leda till att de regionalt utvecklingsansvariga inte kan utföra sina lagstadgade uppgifter.

Utredningen har stort fokus på effektivitet och rättssäkerhet men missar målet när det gäller ändamålsenlighet. Ändamålsenlig innebär inte bara att finansiering hanteras kostnadseffektivt och rättssäkert utan också att finansiering hamnar där den gör mest nytta och då är kunskap om lokala och regionala förhållanden en förutsättning. Region Norrbotten anser att dessa aspekter inte kan separeras, utan utgör en helhet där förvaltningsstruktur och upplägg påverkar genomförandet av fonderna och hur målen uppnås. Det är på lokal och regional nivå som de konkreta åtgärderna ska genomföras, och var kunskap finns om varje regions specifika behov och utmaningar. Lokalt och regionalt inflytande och deltagande i programplanering och genomförande är således en förutsättning för att uppnå ökad effektivitet och ändamålsenlighet.

Region Norrbotten anser att den centralisering som föreslås snarare motverkar de syften som fonderna är skapade för att åstadkomma, det vill säga att utveckla Europas regioner genom att minska regionala skillnader och minska ojämlikheten mellan människor. Nedan redogör Region Norrbotten för sina huvudsakliga invändningar.

- Region Norrbotten anser att utredningens utgångspunkt är för snäv med fokus enbart på kostnadseffektivitet snarare än det mervärde som partnerskapsprincipen, flernivåstyre och möjligheter till samverkan skapar.

Generella synpunkter.

Flera av utredningens förslag innebär en centralisering av de berörda fonderna eftersom förvaltning, beslut och programplanering flyttas från regional till

 REGION NORRBOTTEN	2024-06-17	RUN-00164-2024
--	------------	----------------

nationell nivå. Region Norrbotten anser att när bedömningar och beslut fattas av personer allt längre bort från de berörda områdena så ökar det risken att hanteringen av fonderna blir mindre ändamålsenlig. Förslagen kan leda till en minskad anpassning till territoriella förhållanden, försämrade regional kunskap och att beslut grundas på administrativa kriterier istället för verkliga utvecklingsbehov i regionerna. Det är inte förvaltningsmyndigheten som ansvarar för att bedriva regional utveckling; deras roll är att förvalta EU-programmen.

- Region Norrbotten beklagar att utredningen inte beaktat subsidiaritetsprincipen och behovet av politisk förankring.

7.3 Förslag om förvaltning av jordbruksfonderna.

Region Norrbotten delar inte utredningens förslag att stödhanteringen av areal- och djurbaserade stöd till Jordbruksverket ska centraliseras. Förslaget leder till en ökad centralisering och till att det regionala perspektivet försvagas. Oroande är även att utredningens förslag hanterats som en avgränsad fråga. Detta i ett läge när Sverige eftersträvar lokal livsmedelsförsörjning, stärkt beredskap och även i andra avseenden förstärker länsstyrelsernas uppdrag inom dessa områden. Med det lagda förslaget riskeras negativa konsekvenser för livsmedelsförsörjning och beredskap, då det är nära sammankopplat med de stödformer och den kompetens som sannolikt kommer att försvinna hos länsstyrelserna om uppdragen centraliseras till Jordbruksverket. Region Norrbotten föreslår:

- att ansvaret för landsbygdsutvecklingen, vilken är en viktig komponent i den regionala utvecklingen, överförs till Regional utvecklingsansvariga (RUA).
- Region Norrbotten är starkt kritiskt till förslaget att centralisera areal och djurbaserade stöd från länsstyrelserna till Jordbruksverket.

7.6 Förslag om förvaltning av regional- och socialfonderna.

Region Norrbotten är positiv till utredningens förslag om en förvaltande myndighet för Fonden för en rättvis omställning (FRO), Eruf och ESF+. Utredningen föreslår att Tillväxtverket ska ansvara för förvaltningen av fonderna. Detta förutsätter dock att Tillväxtverkets uppdrag breddas och att samverkan med regionerna förtydligas som ett grundläggande krav i regeringens myndighetsinstruktion (2009:145).

ESF+ har idag goda möjligheter att verka inom Tillväxtverkets uppdrag, detta gäller bland annat uppdrag kring kompetensförsörjning och innovation. Regionen vill dock uppmärksamma att ESF+ är också ett viktigt verktyg för att möta utmaningar kopplade till utanförskap och behov av inkludering. För att undvika ett snävare nyttjande av ESF+ i Sverige än i resten av EU måste Tillväxtverket tillföras kompetens för ett breddat uppdrag.

Tillväxtverkets roll för mobilisering lyfts fram i utredningen. Här vill Region Norrbotten poängtera att det idag är regionerna som är regionalt utvecklingsansvariga aktörer (RUA) och som är den mobiliserande kraften i respektive län. I Norrbotten har Region Norrbotten uppdraget att leda och samordna länets utveckling. Fonderna utgör viktiga verktyg i detta arbete. Mobilisering

DokumentID	Version	Publicerat datum
[Dokument-Id Värde]	[Version]	[Publiceringsdatum]

 REGION NORRBOTTEN	2024-06-17	RUN-00164-2024
--	------------	----------------

sker ständigt i de nätverk vi samordnar och driver, utifrån de analyser vi tar fram och utifrån möten vi genomför med länets aktörer. Ur regionens perspektiv blir ordet mobilisering för snävt om det exempelvis endast handlar om kommunikationsinsatser inför utlysningar. Region Norrbotten anser

- att det är en allvarlig brist att utredningen genomgående tycks sakna kunskap och medvetenhet om regionalt utvecklingsansvarigas roll i genomförandeprocessen, det vill säga information, mobilisering, dialog, projektutveckling, erfarenhetsutbyte, uppföljning och lärande, samt politisk förankring

7.6.4 Förslag om att minska antalet program inom Eruf.

Region Norrbotten delar inte utredningens bedömning om att antalet regionala program inom Eruf bör minska. Att minska antalet program skulle begränsa den regionala anpassningen av både programinriktning och insatser. Redan med den nuvarande indelningen omfattar flera programområden ytor som är lika stora som länder i andra delar av Europa. Att göra dem ännu större skulle försvaga den regionala förankringen och anpassningen.

Utredningen saknar genomgående ett resonemang om partnerskapsprincipen mellan EU, nationell nivå i Sverige och de regionalt utvecklingsansvariga. Fonderna som förhandlas vart sjunde år i EU är redskap för att nå de samlade utvecklingsmålen. Detta sker inte i ett vakuum, utan behöver ses som ett över tid kontinuerligt samspel mellan alla berörda parter och beslutsnivåer i det löpande arbetet. Region Norrbotten anser:

- att det hade varit bra om utredningen även omfattade programskrivningssarbetet som är en betydande del av arbetet med EU:s fonder och som lägger hela grunden för genomförandet. Utredningen bör därför kompletteras med en analys av nuvarande system med programskrivningsarbete för att ge en helhetsbild av hanteringen av EU-medel i Sverige, innan regeringen tar ställning till utredningens förslag.

Region Norrbotten ifrågasätter också starkt utredningens påstående om att utredarna involverat alla berörda aktörer, och ser det som olyckligt att utredarna varken bemött de inspel som gjorts löpande under utredningens gång eller involverat regionerna som har det lagstadgade regionala utvecklingsansvaret. Om utredaren hade involverat regionerna i arbetet hade utredningens förståelse för stödsystemet ökat och förmodligen lett till mer genomarbetade förslag som skulle ha kunnat bidra till att skapa ett effektivt och ändamålsenligt användande av de EU-medel som tillfaller Sverige.

Förslag nationellt program.

Utredningen menar att ett nationellt program skulle ge bättre flexibilitet vid uppkomna förändringar. Region Norrbottens syn är att förändringen enbart skulle kunna skapa flexibilitet ur ett begränsat nationellt perspektiv, där finansiering kan flyttas mellan olika landsdelar men på bekostnad av den flexibilitet som RUA efterfrågar, dvs. för att kunna hantera nya utmaningar inom en region, ett särskilt territorium, eller ett programområde.

Det är även svårt att förstå motiveringen att ”ett nationellt program kan kraftsamla i ett antal större projekt och områden”. En sådan fokusering av fondens

 REGION NORRBOTTEN	2024-06-17	RUN-00164-2024
--	------------	----------------

finansiering nationellt, är mycket problematiskt för delar av landet, särskilt delar med låg kapacitet och glesa strukturer där agglomerationsfördelar inte finns. En sådan inriktning skulle också minska små aktörers möjlighet att ta del av fondens medel, vilket på lång sikt motverkar sammanhållningspolitikens syften om att minska regionala skillnader och ojämlikhet mellan människor.

Region Norrbotten ser inte att ett nationellt program med indikativa budgetar för Eruf blir ändamålsenligt. Förutsättningarna för en hållbar regional utveckling varierar mellan olika delar av landet, vilket kräver ett territoriellt perspektiv för att säkra ett ändamålsenligt och effektivt genomförande av EU-programmen. Region Norrbotten anser:

- att fonderna även fortsättningsvis ska programskrivs på NUTS 2-nivå och att RUA framgent också ges ansvaret för programskrivningen.
- att ESF + ska återregionaliseras med samma NUTS 2 struktur som Eruf programmen.
- att det nationella regionalfondsprogrammet avvecklas och att medlen återförs proportionellt till respektive regionalfondsprogram.
- Region Norrbotten avstyrker utredningens förslag att minska antalet regionalfondsprogram till ett nationellt program.
- Region Norrbotten vill också understryka att samtliga nationella program saknat regional förankring och sällan efterfrågats av andra aktörer än nationella myndigheter.

Analys saknas av hur ESF+ fungerar.

Region Norrbotten saknar en analys av hur ESF+, som är ett nationellt program med regionala handlingsplaner, fungerar. Inte heller görs någon analys av hur den nationella delen i Eruf hanteras och fungerar. Region Norrbottens erfarenhet är att RUA endast i mycket begränsad utsträckning har varit involverade i framtagandet av det nationella ESF+ programmet. För Norrbottens del har förberedelsearbetet främst handlat om programområde D, som fokuserar på att öka kapaciteten i glesbefolkade geografiska områden. Programområdet D riktar sig till regionerna Övre Norrland och Mellersta Norrland. Insatserna kan bidra till att stärka lokala och regionala strukturer samt främja utveckling och samverkan mellan olika organisationer. Regionens erfarenhet är även att de regionala handlingsplaner som tagits fram för ESF+ inte tas på särskilt stort allvar av den förvaltande myndigheten och i praktiken inte har gett några avtryck i genomförandet av programmet. Region Norrbotten vill lyfta fram:

- att utredningen saknar en jämförelse med ESF+ och det system som idag bygger på ett nationellt socialfondsprogram. En jämförelse mellan de regionala program som gäller för Eruf och det nationella program som gäller för ESF+ hade avsevärt stärkt utredningen.

7.7 Förslag om förvaltningen av Interreg

Region Norrbotten bedömer att den nuvarande förvaltningen är både ändamålsenlig, rättssäker och effektiv. Beslutet om vilken organisation som ska förvalta Interreg är inte en enskild nationell angelägenhet utan måste beslutas i samråd med berörda länder.

DokumentID	Version	Publicerat datum
[Dokument-Id Värde]	[Version]	[Publiceringsdatum]

 REGION NORRBOTTEN	2024-06-17	RUN-00164-2024
---	------------	----------------

Förvaltningen av Interreg programmen är ett komplext och känsligt system med flera länder och regioner som har byggts upp under lång tid. Region Norrbotten har en mångårig erfarenhet och kunskap om Interreg Aurora. Denna erfarenhet har sannolikt stor betydelse för att det nu är ett väl fungerande system som präglas av tillit och förtroende bland aktörerna i programmet. Om detta samarbete rivs upp genom att förvaltningen flyttas till Tillväxtverket är risken stor att detta komplexa och väl fungerande system raderas, vilket kan resultera i en förlust av förvaltarskapet. Till skillnad från utredningen anser regionen att det är en fördel att en svensk aktör innehar ansvaret som förvaltande myndighet, och att det är en risk för minskat inflytande vid flytt till ett annat land.

De negativa effekterna av en sådan förändring är att hanteringen centraliseras när förvaltningen flyttas från länsstyrelsen till en nationell myndighet. Med stor sannolikhet leder denna centralisering till en försämrad regional kännedom och beslut som fattas långt ifrån aktörerna

7.8 Förslag avseende systemet med regionala strukturfondspartnerskap.

Region Norrbotten avstyrker förslaget att avskaffa strukturfondspartnerskapens prioriterande roll. Att begränsa det regionala inflytandet till endast en rådgivande roll i utlysningsskedet försvagar sammanhållningspolitikens platsbaserade ansats och lokala förankring

De regionala strukturfondspartnerskapen är en viktig del av partnerskapsprincipen och det flernivåstyret som ska genomsyra EU:s sammanhållningspolitik. Region Norrbotten framhåller vikten av att framtida partnerskap, oavsett exakt juridisk benämning, har en nära koppling till det regionala utvecklingsuppdraget. För att ta tillvara synergier och för att nå effekter regionalt som ligger i linje med regionala prioriteringar förespråkar Region Norrbotten en tillämpning av partnerskapsprincipen och flernivåstyret i hela programcykeln.

Region Norrbotten ser också tydliga risker med att den föreslagna omorganisationen under innevarande period kommer att resultera i att nationen Sverige tappar fart i programgenomförandet. Region Norrbotten anser:

- att utredningens förslag om att partnerskapen ska utses till särskilda organ inom Tillväxtverket inte ger tillräckligt goda förutsättningar för en ändamålsenlig användning av EU-medlen då förslaget utmanar grundläggande principer inom det regionala utvecklingsuppdraget.
- att förslaget inte är förenligt med partnerskapsprincipen och subsidiaritetsprincipen samt modellen om flernivåstyret.
- att utredningens förslag om att avskaffa strukturfondspartnerskapets prioriterande roll motverkar det grundläggande syftet och andemeningen med sammanhållningspolitiken, dvs att fonderna ska ha ett starkt regionalt och lokalt inflytande.

Regionerna som medfinansiär.

Region Norrbotten vill uppmärksamma utredningens antagande ”att regionerna även framgent kommer att ha ett konkret inflytande över hur Eruf-medlen används genom rollen som medfinansiär”. Region Norrbotten anser att detta är ett felaktigt antagande. För flertalet regioner är anslag 1:1 regionala utvecklingsåtgärder begränsade i sin omfattning i relation till volymen Eruf- och

 REGION NORRBOTTEN	2024-06-17	RUN-00164-2024
--	------------	----------------

ESF+-medel, vilket bidrar till att det utgör ett alltför litet verktyg för att styra inriktningen genom medfinansiering. I de fall där EU-medlen används för att växla upp de regionala utvecklingsmedlen måste inriktningen på fonderna och programmen ägas av regionerna för att undvika inlåsnings effekter. Regionerna kan inte antas vara medfinansierare till projekt och utlysningar som inte är förankrade i de regionala utvecklingsstrategierna och de regionala och lokala behoven. Region Norrbotten anser att utredningen borde ha fört en mer kontinuerlig och djupgående dialog med regionalt utvecklingsansvariga under utredningens gång. Att dialogen varit otillräcklig framgår på följande sätt:

- Utredningen har inte inkluderat en analys av framtagandet av programmen som ligger till grund för deras utformning och strategiska riktning.
- Utredningen har inte gjort en fullständig analys av rollfördelningen mellan strukturfondspartnerskapen, regionerna och förvaltande myndigheter. Bland annat saknar utredningen en beskrivning av mobiliseringsarbetet, vilket är en av de mest resurskrävande delarna av implementeringsprocessen. Det strategiska mobiliseringsarbetet är främst något som regionerna ansvarar för, vilket inte framgår av utredningen.

Den samlade bedömningen är att Region Norrbotten har en mer samlad kompetens, organisatorisk placering i flernivåstyret, politisk förankring, och förmåga att genomföra mobiliseringsarbetet baserat på kunskap om regionala behov och särskilda förutsättningar som överträffar vad som går att förvänta av en central myndighet. Inom den struktur som Strukturfondspartnerskapet (SFP) samlar och i det breda regionala aktörsnätverk som regionerna både deltar i och leder i länen finns upparbetade forum för det strategiska mobiliseringsarbetet, exempelvis för samverkan och djupgående dialog med näringslivet, för dialoger med offentliga aktörer och civilsamhällets organisationer samt med akademien.

Förslag om regionala referensgrupper.

Att ersätta SFP med regionala referensgrupper riskerar dessutom att leda till minskad regional förankring och försvåra engagemang från ledamöterna. Det är otydligt hur underlag för att genomföra en behovsanalys ska tas fram och av vem. Om ett gemensamt analys- och uppföljningsarbete ska ske så kommer det mest troligt att ta mycket mer tid av ledamöterna än de lägger på SFP idag, vilket även leder till ökade kostnader. Det är viktigt att understryka att SFPs ledamöter har strategiska roller inom sina respektive organisationer, men att vara strategisk på NUTS2 nivå kräver en helt annan förberedelse och tillgång till underlag.

Vi instämmer i utredningens resonemang om att partnerskapen bör få ett mer strategiskt ansvar, och att rollfördelningen mellan förvaltande myndigheter, strukturfondspartnerskapen och regionalt utvecklingsansvariga kan förtydligas. För att tillgodose inspelen om förtydligad rollfördelning SFP från EU-kommissionens revisorer, anser Region Norrbotten:

- att det vore det mer ändamålsenligt att i stället formellt utse SFP som ett förmedlande organ, förtydliga lagen som styr SFP och därutöver säkerställa rutiner.

DokumentID	Version	Publicerat datum
[Dokument-Id Värde]	[Version]	[Publiceringsdatum]

 REGION NORRBOTTEN	2024-06-17	RUN-00164-2024
--	------------	----------------

- Region Norrbotten anser inte att regionala referensgrupper inför utlysningar och regionala samråd inför beslut kommer att kunna säkra det regionala ägandeskapet och inflytandet över fondernas effekter.
- Region Norrbotten är starkt kritiskt till förslaget att avskaffa struktur-fondspartnerskapens prioriterande roll. Att begränsa det regionala inflytandet till endast en rådgivande roll i utlysningsskedet försvagar kraftigt sammanhållningspolitikens platsbaserade ansats och förankringen på lokal och regional nivå.

Övriga synpunkter

Region Norrbotten anser att utredningen borde fört en mer kontinuerlig och djupgående dialog med regionalt utvecklingsansvariga under utredningens gång.

Helena Öhlund

Ordförande för regional utvecklingsnämnden i Norrbotten